

Motion till riksdagen 2007/08:Ju5

av Thomas Bodström m.fl. (s)
med anledning av prop. 2006/07:127

Några ändringar i kriminalvårdslagstiftningen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår propositionens förslag till ny lydelse i 24 § lagen om kriminalvård i anstalt.

Motivering

I proposition 2006/07:127 föreslås förändringar i lag om kriminalvård i anstalt (KvaL) som enligt regeringen ska göra lagstiftningen tydligare och mera ändamålsenlig. Bland annat rör förslagen nya regler om intagnas rätt till personlig egendom. Regeringen föreslår att kriminalvården ska kunna omhänderta böcker, tidskrifter och tidningar från intagna om de kan äventyra ordningen och säkerheten, eller om de kan antas motverka behandling. Det ska, enligt propositionen, inte "krävas någon konkret bevisning" och det ska gälla "drogmissbrukare, personer med kriminella värderingar, sexualbrottsdömda, spelmissbrukare och personer som är dömda för våldsbrott".

Tillgång till personlig egendom är, som sägs i propositionen, en betydelsefull beståndsdel i en human kriminalvård. Idag begränsas den intagnes rätt att ha personliga tillhörigheter enligt 24 § KvaL. Enligt denna bestämmelse får en intagen, i den utsträckning det kan ske utan olägenhet, inneha personliga tillhörigheter samt skaffa sig eller ta emot böcker, tidskrifter, tidningar eller annat som kan bereda honom sysselsättning under fritiden. I 14 § KvaL framgår det att den intagne i den utsträckning det lämpligen kan ske bör få möjlighet att genom tidningar, radio och television följa vad som händer i omvärlden.

Rätten att ta del av information är en stark rättighet. Enligt 2 kap. 1 § RF är varje medborgare gentemot det allmänna tillförsäkrad informationsfrihet. Det innebär en rättighet att inhämta och motta upplysningar samt i övrigt ta del av andras yttranden. Informationsfriheten får dock begränsas, men enbart genom

Fel! Okänt namn på

lag (2 kap. 12 § RF). Begränsningen får ske endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsningen får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. De syften som får läggas till grund för inskränkningar i informationsfriheten återfinns i 2 kap. 13 § RF. Det gäller bland annat allmän ordning och säkerhet samt förebyggandet och beivrandet av brott. Förutom de särskilt angivna syftena får informationsfriheten begränsas endast om det finns särskilt viktiga skäl för det.

Sammantaget innebär detta att det går att begränsa informationsfriheten genom lag, men inte längre än vad grundlagen ger möjlighet till. Redan i lagrådsremissen till den nu lagda propositionen gav Lagrådet uttryck för en tveksamhet gentemot den inskränkning av informationsfriheten som regeringen presenterade. Lagrådet uttryckte att "sammanfattningsvis hade det inför den slutliga utformningen av lagtexten varit värdefullt med en analys av grundlagsenligheten av förslaget i vad det avser möjligheten att förhindra att en intagen tar emot eller innehar böcker, tidskrifter och tidningar. Förslaget förefaller till följd härav i detta hänseende vara otillräckligt berett och är därför enligt Lagrådets mening inte nu ägnat att läggas till grund för lagstiftning." Det är en stark kritik, men inte förvånande med hänsyn till att den föreslagna lagstiftningen avser inskränkningar i de grundläggande rättigheterna svenska medborgare har.

Lagrådet önskar alltså en ordentlig utredning avseende den föreslagna lagtextens förhållande både till 2 kap. 13 § RF och 6 kap. 1 § TF som avser rätten att sprida tryckta skrifter.

Regeringen har sedan lagrådsremissen utvecklat frågan om möjligheten att lagstifta om inskränkningar i informationsrätten. Man har även redovisat en vägledande dom som nyligen föll i Regeringsrätten (mål nr 2195-06) där kriminalvården nekades möjligheten att omhänderta pornografiska tidningar för en intagen på en sexualbrottsavdelning. Domskälerna som anförs är följande: "... rätten finner – i likhet med vad justitieombudsmannen ovan anfört – att en tidskrift bedöms olämplig på grund av att innehållet av något skäl bedöms förkastligt, utgör under inga omständigheter tillräckligt skäl för ett omhändertagande, inte ens om åsikten går stick i stäv med något viktigt behandlingsintresse. Innehav av porttidningar kan därför inte hindras med hänvisning till behandlingsarbetet. Däremot kan säkerheten på anstalten vara ett godtagbart skäl för att vägra innehav av porttidningar."

Efter beslutet i Regeringsrätten finns en vägledande tolkning av bestämmelsen i nuvarande kriminalvårdslag i förhållande till regeringsformens skrivningar om fri- och rättigheter. Behandlingsmotiv utgör inte skäl för omhändertagande, säkerhetsmotiv kan däremot göra det. Men det nu föreliggande lagförslaget ligger utanför den vägledande tolkningen. En vanlig lag går förvisso att ändra med ett enkelt beslut i riksdagen men den måste hålla sig inom de ramar som grundlagen sätter upp. Om riksdagen på detta underlag skulle bifalla propositionens förslag kommer därför problemet med att

tillgodose de grundlagsskyddade fri- och rättigheterna att flyttas in i domstolarna, via lagprövning.

Slutsatsen regeringen drar av domen är att det, med den nuvarande lagstiftningen, inte torde vara möjligt att neka innehav av böcker, tidskrifter och tidningar med hänvisning till att det kan antas att egendomen motverkar den behandling som den intagne genomgår. Därefter resonerar regeringen tvärtom sin egen analys av Regeringsrättens dom. Regeringen konstaterar summariskt att en ändring av 24 § KvaL ger möjlighet att inskränka informationsfriheten i enlighet med 2 kap. 12 § RF. Någon egentlig analys huruvida inskränkningen står i förhållande till 2 kap. 13 § RF görs dock ej.

Regeringens utveckling av frågan är inte tillfredsställande. Regeringsrättens dom synes ta sin utgångspunkt främst från regeringsformens syfte, inte 24 § KvaL. Skyddet mot inskränkningar avseende informationsfriheten är långtgående. I förarbetena till 2 kap. 13 § RF anges att uttrycket ”allmän ordning och säkerhet” främst tar sikte mot konkreta, fysiska oroligheter. Uttrycket ”förebyggande och beivrande av brott” syftar huvudsakligen på bestämmelser om tystnadsplikt och vissa bestämmelser i rättegångsbalken.

Socialdemokraternas bedömning är att det finns ett utrymme för inskränkningar av informationsfriheten enligt RF avseende intagna i kriminalvård. Men utrymmet är begränsat och ska användas med försiktighet. Enligt ett uttalande från Justitieombudsmannen (JO 1986/87 s. 124–126) torde det sällan finnas anledning att inskränka sådana tidskrifter som vänder sig till en vidare krets av läsare. Vidare anför Justitieombudsmannen att en tidskrift kan befinnas olämplig för sin åsikt samt kan gå emot ett viktigt behandlingsintresse. Men detta kan aldrig ensamt utgöra tillräckliga skäl för ett omhändertagande, vilket också Regeringsrätten i den ovan nämnda domen slår fast.

Lagstiftningen som föreslås ger ingen klarhet i vad som anses vara opassande att se eller läsa. Det ska ligga helt i händerna på kriminalvården att bestämma. Det öppnar för en rättsosäkerhet som varken gynnar anställda inom kriminalvården eller intagna. I en intervju i DN (2007-09-01) kan man läsa att justitieministern menar att det kan handla om böcker som förhärsliga droger eller då fångar förkovrar sig i våld. Det hela blir inte bättre av att justitieministern uttrycker att det är en ”grannliga fråga” huruvida film med våldsinslag ska tillåtas. En sådan oprecis syn på lagstiftningens räckvidd medverkar till att den grundlagsstadgade informationsfriheten tunnas ut. Kan en intagen, dömd för ekonomisk brottslighet, läsa ”Veckans affärer”? Ska man till exempel få läsa ”Snabba Cash” eller tidningen ”Svensk Jakt”? Eller får man se ”Kill Bill” eller är rent av ”James Bond” som för våldsförhärsligande? Som saken är med befintlig lagstiftning torde det finnas ett utrymme att i vart fall inskränka intagnas rätt till tidningar, böcker och tidskrifter som utgör ett hot mot ordning och säkerhet.

Vi kan i enlighet med propositionen anse att det kan finnas skäl för kriminalvården att omhänderta viss litteratur under särskilda förutsättningar. Men med tanke på grundlagens förarbeten, Regeringsrättens dom, Justitieombudsmannens uttalande om informationsfrihetens sträckning och Lagrådets resonemang ser vi det som mycket tveksamt om den föreslagna lagstiftningen

Fel! Okänt namn på

i 24 § KvaL är förenlig med grundlagen. Frågan har inte seriöst prövats i propositionen. Därför avslår vi propositionen i denna del.

Stockholm den 3 oktober 2007

Thomas Bodström (s)

Margareta Persson (s)

Karl Gustav Abramsson (s)

Christer Adelsbo (s)

Elisebeht Markström (s)

Kerstin Haglö (s)

Maryam Yazdanfar (s)